

Łukaszewski, Antoni

Działalność Olsztyńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w latach 1958-1959

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 147-150

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nych są źródłem wiary w siłę i możliwości społeczeństwa polskiego na tych terenach. Dlatego możemy sobie pozwolić na wydobywanie wszystkich naszych braków. Staną się one jedynie dodatkowym bodźcem do wznowienia wysiłków, ale nie mogą nas zdemobilizować.

Na zakończenie jeszcze jedna uwaga. Sesja Rady Naukowej TRZZ w powiązaniu z Walnym Zjazdem TRZZ była chyba klasycznym przykładem współpracy nauki z praktyką. Koncepcje następnej pięciolatki, opracowane przez praktyków, zostały poddane analizie naukowców. Uwagi ich posłużą niewątpliwie przy dalszej pracy nad planem Z drugiej strony naukowcy dowiedzieli się, jakie problemy przede wszystkim nurtują w praktycznej działalności, a w związku z tym, na opracowanie jakich problemów czeka społeczeństwo, jakie jest zamówienie społeczne w stosunku do nauki.

ANTONI ŁUKASZEWSKI

DZIAŁALNOŚĆ OLSZTYŃSKIEGO ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO W LATACH 1958 — 1959

Zarząd Oddziału pozostawał w obydwu kadencjach w tym samym składzie. Tym też zapewne tłumaczy się fakt pewnej jednolitości i ciągłości pracy Oddziału w ciągu tego okresu. Zarząd stanowili: dr T. Grygier — przewodniczący, kier. Stacji Nauk., p. E. Sukertowa-Biedrawina — zast. przewodniczącego, mgr A. Łukaszewski — sekretarz, mgr J. Jasiński — skarbnik. Członkowie: dr St. Flis, M. Leyding, mgr Z. Lietz, ks. dr J. Obłąk, mgr A. Żołądkowski. Komisja Rewizyjna: kustosz St. Różański, dyr. H. Skurpski, mgr B. Wilamowski. Stan liczbowy członków: rok 1958 — 119; rok 1959 — 104.

W porównaniu z rokiem ubiegłym ilość członków zmalała o 15 osób, co tłumaczy się ruchem służbowym, zawodowym.

Z ogólnej liczby członków przypadało w roku:	1958	1959
na samodzielnych pracowników naukowych	—	1
na pracowników naukowych pomocniczych	3	3
na archiwistów	9	6
na nauczycieli	51	52
na innych	56	42

Działalność naukową i popularyzatorską w zakresie upowszechnienia wiedzy historycznej ogólnopolskiej i regionalnej w roku 1958 prowadził Oddział przeważnie poprzez sekcje, których liczył 7. Były to: 4 sekcje archiwalne, działające w Morażu, Mrągowie, Szczytnie i Olsztynie, Sekcja Historii Polski Ludowej, Sekcja Dydaktyczna i Sekcja Religijno-Wyznaniowa, wszystkie 3 w Olsztynie. Odbyto w ciągu roku 1958 pięć (5) zebrań Zarządu, na których omawiane były plany pracy i wszelkie sprawy organizacyjne, oraz 22 zebrania naukowe z bardzo urozmaiconą i ciekawą tematyką, jak o tym świadczy poniższe zestawienie:

12 II 1958 — Pomorze i Wielkopolska w historiografii zachodnio-niemieckiej — dr M. Wojciechowski.

2 IV 1958 — Sprawozdanie z podróży naukowej po NRF — dr T. Grygier.

21 V 1958 — Sesja Naukowa z racji 10-lecia istnienia Oddziału PTH w Olsztynie z następującym programem: 1) mgr mgr Janusz Jasiński i Antoni Łukaszewski, Wkład Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie w rozwój badań regionalnych; 2) Władysław Wach, Polska myśl gospodarcza na Warmii i Mazurach; 3) mgr Wojciech Wrzesiński, Zagadnienia demograficzne woj. olsztyńskiego w latach 1945—1949; 4) dr Tadeusz Grygier, Göttinger Arbeitskreis jako jeden z elementów rewizjonizmu w niemieckich badaniach wschodnich.

13 VI 1958 — mgr Janusz Jasiński, Z zagadnień życia i twórczości Michała Kajki.

8 IX 1958 — Sesja Naukowa połączona z otwarciem wystawy archiwalnej z następującym programem: 1) dr T. Grygier, Dokumentacja historyczna regionu Warmińsko-Mazurskiego; 2) dr T. Grygier, Archiwum jako warsztat pracy naukowej; 3) mgr A. Łukaszewski, Z problematyki ruchów migracyjnych na Warmii i Mazurach w XIX i w początkach XX w.; 4) mgr W. Wrześniński, Z zagadnień ruchu robotniczego w Prusach Wschodnich w latach 1920 — 1933.

2 XII 1958 — Sesja Naukowa poświęcona 40-leciu KPP, której program objął: 1) red. A. Wakar, 40-lecie KPP; 2) mgr A. Łukaszewski, Zagadnienia migracyjne Prus Wschodnich w latach 1920 — 1933; 3) mgr W. Aleksandrowicz, Walki strajkowe w Prusach Wschodnich w latach 1920 — 1933; 4) dr T. Grygier, Komunistyczne Związki Zawodowe w Prusach Wschodnich w latach 1920—1933; 5) mgr W. Wrześniński, Klasowe partie robotnicze w okresie przewrotu hitlerowskiego; 6) sekretarz KW PZPR mgr K. Rokoszewski, Polska Partia Robotnicza w walce o utrwalenie władzy ludowej na Warmii i Mazurach w latach 1945 — 1948.

Sekcja Archiwalna w Olsztynie: 1 II 1958 — dr T. Grygier, Służba archiwalna w NRF; 1 III 1958 — dr T. Grygier, Służba archiwalna w NRF (c. d.); mgr W. Aleksandrowicz, Wstęp do inwentarza zespołu Nadleśnictwa Kudypy; mgr W. Wrześniński, Informacje o zespołach miejskich WAP w Olsztynie.

18 III 1958 — mgr W. Wrześniński, Porządkowanie akt miejskich. 2 IV 1958 — mgr W. Aleksandrowicz, Wstęp do inwentarza zespołów nadleśnictw; mgr W. Wrześniński, Wstęp do inwentarza zespołów miejskich WAP w Olsztynie.

30 IV 1958 — 1) mgr W. Wrześniński, Przegląd zespołów miejskich WAP Olsztyn; 2) dr T. Grygier, Omówienie czasopisma „Der Archivar” 1957. 2 VI 1958 — 1) dr T. Grygier, mgr mgr A. Łukaszewski i W. Wrześniński, Sprawozdanie z metodycznej konferencji archiwalnej w Warszawie; 2) mgr J. Patla, Wstęp do inwentarza Komisji Generalnej.

Sekcja Archiwalna w Morągu nie działała.

Sekcja Archiwalna w Mrągowie: 7 IV 1958 — mgr W. Wrześniński, Zagadnienia demograficzne województwa olsztyńskiego w latach 1945 — 1949. 15 IV 1958 — mgr W. Ogrodziński, Między Krasickim a Zehmenem.

Sekcja Archiwalna w Szczytnie: 15 III 1958 — mgr W. Ogrodziński, Między Krasickim a Zehmenem; 17 V 1958 — Wycieczka krajoznawczo-historyczna po Warmii i Mazurach pod kierunkiem G. Leydinga, kier. Pow. Arch. Państw. w Szczytnie.

Sekcja Dydaktyczna w Olsztynie: 22 II 1958 — 1) mgr S. Szostakowski, Kształtowanie się programu historii w latach 1920 — 1956; 26 IV 1958 — 2) mgr S. Szostakowski, Sprawozdanie z obrad Sekcji Dydaktycznej VIII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Krakowie.

Sekcja Religijno-Wyznaniowa w Olsztynie: 8 III 1958 — mgr W. Ogrodziński, Między Krasickim a Zehmenem; 7 V 1958 — dr T. Grygier, Problemy szkolnictwa katolickiego na Warmii i Mazurach w XIX w.; 18 VI 1958 — ks. dr J. Obłąk, Rola Gietrzwałdu w ruchu polskim na Warmii.

Sekcja Historii Polski Ludowej: 21 V 1958 — mgr W. Wrześniński, Zagadnienia demograficzne województwa olsztyńskiego w latach 1945 — 1949.

Oddział współpracował nadto: z Woj. Ośrođ. Dosk. Kadr Oświat. w Olsztynie; ze Zw. Zaw. Naucz. Pol. w Olsztynie; z Wydziałem Oświaty w Olsztynie; ze Stacją Naukową Pol. T-wa Hist. w Olsztynie; z T-wem Wiedzy Powsz. w Olsztynie; z Uniwersytetem M. Kopernika w Toruniu; z Oddziałami Pol. T-wa Hist. w Elblągu i Toruniu.

Rezultatem współpracy Oddziału i Stacji Naukowej jest publikacja historyczno-naukowa „Komunikaty Maz.-Warm”, wynikiem zaś współpracy z pozo-

stałymi instytucjami naukowymi i organizacjami społecznymi były prelekcje i wykłady popularno-naukowe z zakresu historii obsługiwane przez członków Oddziału, w Olsztynie i w różnych środowiskach poza Olsztynem, w ilości 250 godzin wykładowych w ciągu roku.

Nie mniej bogatą w rezultaty była działalność Oddziału w roku 1959. Przy tym samym stanie organizacyjnym Oddział zwołał w tym roku 4 zebrania Zarządu i 17 zebrań naukowych ogólnych.

Na zebraniach Zarządu omawiano: 1) 30 I 1959 — Sprawy Sesji poświęconej Kajce; 2) 1 IV 1959 — Sesji XV-lecia; 3) 7 V 1959 — Sprawy organizacyjne i plan pracy; 4) 16 XII 1959 — Sprawy obchodu jubileuszu p. Biedrawiny.

Zebrania naukowe w Olsztynie poświęcone były następującej tematyce: 15 I — dr M. Biskup, Ze studiów nad kryzysem państwa krzyżackiego w XV w.; 4 III — mgr Z. Lietz, Z działalności Heimatdienstu na Warmii i Mazurach; 19 VI — dr W. Hejnosz, Z nowych badań nad ludnością wieśniaczą Polski Piastowskiej; 10 VII — mgr W. Wrzesiński, Kwestia mazurska w Działdowszczyźnie; 4 XI — dr T. Grygier, Program polityczny „Cechu”; 2 XII — mgr W. Wrzesiński, Gazeta Olsztyńska a kwestia Polska w latach 1920 — 1939.

Zebrania naukowe w ramach sekcji:

Sekcja Dydaktyczna: 21 III 1959 — mgr St. Szostakowski, Problematyka regionalna w pracy nauczyciela historii.

Sekcja Archiwalna w Olsztynie opracowała: 2 II — 1) dr T. Grygier, Plan pracy regionalnej w PAP-ach; 2) mgr W. Aleksandrowicz, Zespół KDK w Białymstoku; 2 III — 1) dr T. Grygier, Przemiany w archiwistyce zachodnio-niemieckiej; 2) mgr W. Aleksandrowicz, Zespół KDK w Gąbinie; 30 IV — dr T. Grygier, Wytyczne Naczelnej Dyr. Arch. Państw. do planu 5-letniego Państwowej Służby Archiwalnej; 2) mgr A. Łukaszewski, Recenzja XXVIII t. „Archeionu”; 2 V — 1) mgr W. Wrzesiński, Memoriał dr Marszałka o porządkowaniu akt sądowych; 2 VI — 1) mgr W. Wrzesiński, Recenzja XXIX t. „Archeionu”; 2) mgr Łukaszewski, mgr Wrzesiński, mgr Zołądkowski, Wartość zasobu aktowego prezydów gromadzkich rad narodowych; 2 VII — 1) mgr J. Patla, Omówienie książki Pamiątkowej 150-lecia Archiwum Główn. Akt Dawnych; 2) mgr A. Łukaszewski, Wstęp do inwentarza starostwa w Nowym Mieście; 3) dr T. Grygier, Ewolucja zasady proveniencji w archiwistyce; 2 IX — dr T. Grygier, Główne problemy reformy biurowej w administracji; 2 X — mgr W. Wrzesiński, Problemy zarządzania aktami w Państ. Gosp. Roln. (PGR); 2 XI — 1) dr T. Grygier, Główne problemy reformy biurowej (ciąg dalszy); 2) mgr A. Łukaszewski, Omówienie wyników badań nad aktami gromadzkich rad narodowych; 2 XII — 1) mgr W. Wrzesiński, Stan składnic akt na terenie województwa; 2) dr T. Grygier, Z zagadnień reformy biurowej (c. d.).

Sekcje archiwalne w Mrągowie i Szczytnie nie działały z braku obsady kierownictwa Pow. Arch. Państw. Nie działała też Sekcja Wyznaniowa.

Jak w poprzednim roku tak i w sprawozdawczym Oddział współpracował: 1) z Wojew. Ośrod. Dosk. Kadr Oświat. w Olsztynie; 2) ze Zw. Zaw. Naucz. Polsk. w Olsztynie; 3) z Kuratorium w Olsztynie; 4) ze Stacją Naukową PTH w Olsztynie; 5) z Tow. Wiedzy Powszechnej w Olsztynie; 6) z Oddziałem Pol. Tow. Hist. w Toruniu i Elblągu; 7) z Uniwersytetem w Toruniu.

Prelekcje i wykłady w ramach współpracy z powyższymi instytucjami wygłaszali: dr T. Grygier, mgr J. Jasiński, mgr Z. Lietz i mgr A. Łukaszewski, dając w sumie 280 godzin odczytów. Wyrazem kontynuacji pracy Oddziału ze Stacją Naukową była redakcja i publikacja periodyku historyczno-naukowego „Komunikaty”.

Walne zebranie członków Oddziału, które miało miejsce w dniu 17 II 1960 powołało władze Oddziału na nowy rok, dokooptowując do Zarządu, który pozostał w całości w tym samym składzie, dwóch nowych członków, a to: p. Genowefę Wiśniewską i red. A. Wakara.

WŁODZIMIERA ZIEMLIŃSKA-ODOJOWA

BADANIA ARCHEOLOGICZNE MUZEUM MAZURSKIEGO W ROKU 1959

W roku 1959 Dział Archeologii Muzeum Mazurskiego w Olsztynie podjął pierwsze po wojnie systematyczne badania wykopaliskowe na cmentarzysku ciałopalnym z kregami kamiennymi w Niedanowie, pow. Nidzica (stanowisko 2), pochodzącym z późnego okresu lateńskiego i wczesnego okresu rzymskiego.

Cmentarzysko w Niedanowie położone jest na wysoczyźnie na północ od zalewiskowej doliny rzeki Nidy, a na południe około 0,5 km od zabudowań wsi Niedanowo. Cmentarzysko obejmuje rzadko zakrzewiony nieużytek o powierzchni około 1,5 ha, wydzielony jako rezerwat archeologiczny w okresie międzywojennym przez badaczy niemieckich.

Teren ten dzisiaj wydaje się znacznie oborany, ceramika występuje gęsto, zwłaszcza na polu przylegającym do nieużytku od strony południowej. O wyborze tego obiektu do badań w dużej mierze zadecydowały względy konserwatorskie oraz chęć uzyskania materiału ekspozycyjnego do przygotowywania stałej wystawy archeologicznej w Muzeum Mazurskim.

Wizja lokalna cmentarzyska pozwoliła zlokalizować badania niemieckie na północno-wschodnich krańcach cmentarzyska. Wyniki badań archeologów niemieckich ukazały się jedynie we wzmiankach¹⁾. Nie znamy też losów dokumentacji ani materiałów z przebadanych przez archeologów niemieckich w roku 1937 czterech kregów kamiennych.

Badania Muzeum Mazurskiego w roku 1959 objęły 3 ary we wschodniej części cmentarzyska. W trakcie badań odkryto 30 grobów ciałopalnych oraz jedną jamę wypełnioną węglami drzewnymi, związaną zapewne z obrządkiem grzebalnym. Groby występowały na głębokości 20 — 80 cm. Płycej położone groby były prawie całkowicie zniszczone przez korzenie krzewów. Pochówki odkrywano w płytkich, w przekroju workowatych, jamach o średnicy 20 — 80 cm. Ogólnie groby można podzielić na: popielnicowe, obsypane szczątkami stosu (18 grobów) i jamowe (5 grobów), oraz nie dające się określić z powodu silnego zniszczenia (7 grobów).

Wypożenie grobów stanowiła przede wszystkim ceramika. Ilościowe wyposażenie grobów popielnicowych w naczynia było różne (od 1 do 9 naczyń w jednym grobie). Groby popielnicowe z większą ilością naczyń posiadały zawsze dużą lśniącą czarną popielnicę, przykrytą misą. Obok popielnicy ustawione były przystawki niekiedy wtórnie przepalone. W innych wypadkach popielnicami były mniejsze naczynia o formach kubków, czerpaków, naczyń doniczkowatych lub dwuusznych szeroko otworowych. W dwu wypadkach w popielnicach na warstwie kości odkryto połupane kamienie. Groby jamowe zawierały nieliczne fragmenty ceramiki, w jednym wypadku całe naczynie przepalone w ogniu.

Z 30 odkrytych grobów tylko 10 wyposażonych było w przedmioty metalowe i inne. Były nimi fibule brązowe, fibule żelazne, noże żelazne, igły żelazne, sprzączki żelazne, brzytwa żelazna, sztydło żelazne, przęśliki gliniane. Przedmioty metalowe znajdowano przede wszystkim w grobach popielnicowych.

¹⁾ Alt-Preussen, 1938, H. 3, s. 73, ryc. 14, s. 75, ryc. 15.